

3. Фуга К.С. Вплив податкового навантаження на діяльність підприємств / К.С. Фуга // Проблеми економіки, менеджменту та сільської кооперації : матеріали міжнародної науково-практичної інтернетконференції. – 2015. – С. 396.

4. Живко З. Б. Податкове навантаження: сутність, методи вимірювання та оцінка рівня [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3371/1/%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%BA%D0%BE%20%283%29.pdf>.

Тофанюк О. В., Сігатов О. М.

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»

ЗАРУБІЖНІ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ У ВІТЧИЗНЯНУ БУХГАЛТЕРСЬКУ ПРАКТИКУ

За кордоном, на відміну від України, не існує єдиної методики обліку витрат на виробництво та визначення собівартості продукції. Тому кожне підприємство самостійно визначає правила обліку витрат і калькулювання собівартості, враховуючи свої цілі та інтереси. Облік витрат на підприємстві ведеться на основі їх групування.

Тому, з одного боку, необхідно накопичувати витрати на виробництво за місцями їх виникнення, а з іншого – відносити їх на певний вид виробництва, що досягається на рівні аналітичного обліку. Враховуючи викладене, вважаємо, що під системою обліку собівартості продукції слід розуміти сукупність методів (прийомів) складання аналітичних положень з формування собівартості з метою адекватного розрахунку собівартості продукції [1].

Особливої уваги заслуговує також використання провідних форм і методів організації праці та управління виробництвом, які застосовуються в економічно розвинених країнах. Тому варто звернути увагу на альтернативні системи обліку витрат, які активно використовуються у всьому світі. Розглянемо можливість використання провідних систем обліку собівартості продукції на підприємствах України (табл. 1). Овучється діленням суми витрат на кількість одиниць продукції [2].

Для детального вивчення методів обліку витрат доцільно виділити систему JIT (Just-in-Time). Система була розроблена в Японії компанією Toyota в середині 1970-х років і зараз використовується багатьма компаніями в промислово розвинених країнах. Суть цієї системи організації та управління виробництвом полягає у відмові від виробництва продукції «на склад» великими серіями і організації безперервного виробництва.

Однак на практиці не існує чистого застосування будь-якого з методів обліку витрат, тому не можна відразу переходити до ідеального випадку використання системи JIT. Залежно від технології та виду продукції об'єктами калькулювання можуть бути: продукт виробництва; продукт окремих процесів, стадій, переділів, фаз виробництва; корпоративний продукт; Product Stewardship Center; Вид робіт, послуги структурного підрозділу компанії. З вивченого матеріалу можна виділити наступні особливості методів розрахунку собівартості, які наведені в табл. 2.

При створенні нормативного кошторису визначається сума прямих і непрямих витрат на виробництво одиниці продукції в планованому періоді. При цьому більша частина витрат включається до складу собівартості одиниці продукції у вигляді індивідуальних витрат. Нормативний метод є основним методом обліку виробництва, що сприяє впровадженню прогресивних норм витрат. Це метод ефективного контролю рівня собівартості продукції, який дає змогу на основі даних бухгалтерського обліку визначити резерви зниження собівартості продукції та оперативного управління виробництвом. Його основними елементами є облік витрат за діючими стандартами з урахуванням відхилень від нормативів та з урахуванням змін

до стандартів. Це дозволяє щоденно контролювати хід виробничого процесу та виконання завдань щодо зниження собівартості продукції [3].

Оперативний контроль за витратами, що призвели до відхилень, до початку та в процесі виробництва. Виробничі витрати поділяються на: витрати в межах норм, відхилення від норм витрат і відхилення від змін до норм. На окремі види продукції всі витрати враховуються в межах норм. Відхилення від встановлених стандартів враховуються відповідно до причин і відповідальних осіб, що дозволяє швидко попередити.

Таблиця 1. Провідні системи обліку витрат і можливість їх використання на українських підприємствах

Назва методу	Суть методу	Переваги	Недоліки	Застосування
Стандарткост (standard - cost)	1. Попереднє складання норм. калькуляції. 2. Всі виробничі витрати в обліку повинні бути співставні із стандартами, що встановлені. 3. Відхилення, виявлені при порівнянні фактичних витрат із стандартними, повинні бути розподілені за причинами і віднесені на винних осіб.	1. Універсальність 2. Контроль за ефективним використанням всіх ресурсів.	1. Складність складання стандартів згідно з технологічною картою. 2. Значна залежність від інфляційних процесів. 3. Неможливість використання при випуску різної продукції.	Можливе використання елементів методу стандарт-кост або застосування цього методу на окремих етапах виробничого процесу
Директ_костинг (direct_costing)	Основні риси: 1. Облік продукції за змінними витратами і визначення виробничої собівартості. 2. Облік постійних витрат загалом по підприємству і віднесення їх на зменшення операційного прибутку. 3. Встановлення взаємозалежності між обсягами продажів, собівартістю і прибутком. 4. Визначення точок беззбитковості	1. Спрощення і точність обрахунку собівартості. 2. Відсутність розподілу постійних витрат між видами продукції. 3. Можливість проведення порівняльного аналізу рентабельності різних видів продукції. 4. Можливість визначення оптимальної програми випуску і реалізації продукції.	1. Можливість використання за умови, що прямі витрати повинні складати більшу частину, однорідність випуску продукції 2. Складність розподілу витрат на постійні і змінні	Застосування даного методу можливе лише в управлінських цілях, однак значна частина непрямих витрат ускладнює процес калькулювання.

Назва методу	Суть методу	Переваги	Недоліки	Застосування
Система JIT (just in time – точно в строк)	Передбачає відмову від виробництва крупними партіями і створення безперервного - поточного виробництва. Мета JIT – знищення зайвих витрат і ефективного використання виробничого потенціалу підприємства. Виробничий облік перетворюється в систему управління вартістю.	1. Спрощує процес обліку виробничих витрат і допомагає менеджерам регулювати і контролювати витрати. 2. Облік матеріалів і незавершеного виробництва ведеться на одному рахунку. 3. Більшість непрямих витрат переводяться до категорії прямих, спрощуючи порядок визначення собівартості.	1. Не дає можливість окремо оцінити розмір незавершеного виробництва. 2. Недостатній контроль за наявними ресурсами на підприємстві.	Для вирішення Стратегічних цілей та Подальшого управління діяльністю підприємства можливим методом обліку може бути – метод JIT.
Метод ABC «Activity Based Costing»	Система калькулювання, що передбачає спершу групування накладних витрат за видами діяльності, а потім розподіл їх між видами продукції. Всі витрати обліковуються в розрізі 4 видів робіт: по одиниці продукції, виробництву продукції та загально_господарські роботи.	1. Забезпечує доступ до оперативної інформації на всіх рівнях. 2. Спрощує розрахунок собівартості на всіх етапах процесу виготовлення продукції	1. Складність повного розподілу всіх операцій на 4 категорії. 2. Неможливість для окремих статей накладних витрат визначити адекватну базу розподілу	Застосування даного методу можливий на підприємствах, що виготовляють різноманітну продукцію та мають високотехнологічну структуру виробництва.

Джерело: розроблено авторами

Таблиця 2. Характеристика методів калькулювання витрат

Назва методу	Характеристика методу
1. Балансовий метод	Застосовується при калькулюванні собівартості окремих видів продукції і собівартості витрат окремого цеху в цілому підприємстві. Полягає у використанні балансової рівності витрат. Дає можливість контролю витрат
2. Метод прямих розрахунків	Застосовується на виробництві з одним видом продукції і відсутності залишку незавершеного виробництва. Немає необхідності ділити витрати, все відноситься прямо на продукцію.

Назва методу	Характеристика методу
3. Метод розподілу вартості	Застосовується на виробництвах з позамовним методом обліку. Розподілу підлягають: 1) всі непрямі витрати; 2) основні витрати на основі відповідної бази; 3) витрати звітного періоду між товарним випуском і залишком незавершеного виробництва на кінець місяця шляхом попередньої калькуляції ЗНВ за нормами і резервами за даними бух обліку. Є 3 статті списання прямо без розподілу: на освоєння, витрати від браку, знос спецінструменту
4. Метод додавання витрат	Застосовується при попередньому методі, при напівфабрикатному варіанті. Собівартість кінцевого продукту визначається додаванням собівартості напівфабрикатів з кожного попереднього переділу до вартості кожного наступного переділу.
5. Метод виключення витрат	Застосовується в комплексних виробництвах для яких характерно виготовлення з одного матеріалу декількох видів продукції. Сума що залишилась відноситься на собівартість основного виду
6. Нормативний метод	Спрощений метод перерозрахунку незавершеного виробництва. Для знаходження неврахованих відхилень треба порівняти фактичну собівартість з балансовим методом з фактичною собівартістю за нормативним методом (зі знаком +)
7. Комбінований	Застосовується декілька методів одночасно

Джерело: розроблено аторами

Ціни, таким чином, базуються не на суспільно необхідних витратах праці, а на ринковій вартості, яка забезпечує відтворення продукції промисловості відповідно до суспільних потреб, визначених ринком. Тому унікальні системи організації виробництва потребують створення спеціальних систем витрат. На нашу думку, альтернативний підхід до обліку витрат передбачається за умови наявності системи витрат здійснюється за умови використання системи калькулювання за останньою операцією.

Література:

1. Атамас П.Й. Управлінський облік [Текст]: [навчальний посібник] / П.Й. Атамас. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 440 с.
2. Шваб Л.І. Економіка підприємства [Текст]. – К.: Каравела, 2012. – 568 с.
3. Zadorogny Z. V. Management accounting of the transportation services selfcost using a global positioning system / З.В. Задорожний, В.В. Муравський, О. А. Шевчук // Науковий вісник Полісся. – Чернігів, 2018. – № 2. – С. 25-30.